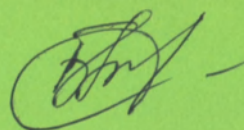

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БІЛИК ОЛЬГА СЕРГІЙВНА

УДК 338.432:504

**ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Луцьк – 2014

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Луцькому національному технічному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Герасимчук Зоряна Вікторівна,
Луцький національний технічний університет
Міністерства освіти і науки України,
перший проректор.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Орловська Юлія Валеріївна,
Придніпровська державна академія будівництва
та архітектури Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри міжнародної економіки;

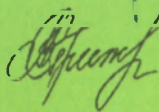
кандидат економічних наук
Захарченко Сергій Володимирович,
Вінницька філія Київського інституту бізнесу та
технологій Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри менеджменту.

Захист дисертації відбудеться «28» листопада 2014 року о 11 годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради Д 32.075.03 у Луцькому національному
технічному університеті МОН України за адресою: 43018, м. Луцьк,
вул. Львівська, 75.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Луцького національного
технічного університету МОН України за адресою: 43018, м. Луцьк,
вул. Львівська, 75.

Автореферат розісланий «27» жовтня 2014 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

БІБЛІОТЕКА
Львівського державного
університету фізичної
культури

Стрижеус Л.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі перед регіонами України постають проблеми, зумовлені виникненням конкурентної боротьби між ними за залучення необхідних ресурсів для їх функціонування та розвитку, умов проживання, що зумовлює необхідність пошуку нових й удосконалення існуючих підходів до забезпечення конкурентоспроможності регіонів (КР). Слід зазначити, що загострення еколого-економічних проблем сьогодення, зумовлене негативними наслідками нерационального природокористування, надмірним антропогенним навантаженням на довкілля, потребує пошуку регіонами тих конкурентних переваг, які б дали можливість у повній мірі сприяти підвищенню еколого-економічної конкурентоспроможності регіонів.

2576

Значний внесок у розвиток теорії регіональної конкурентоспроможності зробили Л.Л. Антонюк, В.О. Безугла, П.Ю. Беленький, І.В. Брикова, З.В. Герасимчук, С.В. Захарченко, Н.Я. Калюжнова, Л.Л. Ковальська, І.В. Крючкова, Н.А. Мікула, Ю.В. Орловська, В.М. Парахіна, Л.О. Петкова, Я.О. Побурко, В.Є. Реутов, А.З. Селезньов, О.В. Ткач, Л.І. Ушвицький, Л.А. Яремко та багато інших науковців. Проте, незважаючи на високий рівень теоретичних і прикладних розробок, еколого-економічні засади підвищення КР досліджено недостатньо. У цьому контексті потребує вирішення низка питань стосовно з'ясування сутнісної характеристики КР, розробки та вдосконалення методичних підходів до аналізу КР і можливості їх практичного застосування для вибору стратегій підвищення КР, розробки політики енергозбереження та формування еколого-економічних кластерів у регіонах.

Необхідність поглибленого аналізу й розв'язання окреслених питань обумовили вибір теми дисертаційного дослідження, підтверджують його актуальність, визначають мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у Луцькому національному технічному університеті та відповідає тематиці таких державних науково-дослідних програм: «Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» (Постанова КМУ № 385 від 6.08.14 р.), Програмі економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (Указ Президента України № 128/2013 від 12.03.13 р.), «Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року» (Розпорядження КМУ № 880-р від 17.10.2007 р.). Дисертація є складовою частиною науково-дослідних держбюджетних тем, зокрема: «Механізми формування регіональних інтеграційних систем в умовах сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0112U000288), де автором наведено класифікацію конкурентних переваг регіонів та подано пропозиції стосовно нарощення конкурентних переваг через введення в дію й реалізацію відповідних стратегій (довідка про впровадження №1760-02-34 від 17.10.2013 р.), «Механізми підвищення конкурентоспроможності регіонів України» (номер державної реєстрації 0109U001209), де використано підходи дисертанта до оцінки рівня конкурентоспроможності регіону (довідка про впровадження №1760-02-37 від

17.10.2013 р.), «Обґрунтування комплексної програми розвитку туристично-рекреаційної сфери у транскордонних регіонах» (номер державної реєстрації 0112U000291), у якій автором запропоновано підходи до підвищення конкурентоспроможності регіонів на основі формування еколого-економічних кластерів (довідка про впровадження №1760-02-36 від 17.10.2013 р.).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і практичних рекомендацій з обґрунтування еколого-економічних засад підвищення КР України.

Досягнення мети дослідження зумовило необхідність визначення й розв'язання таких основних завдань:

- визначити зміст поняття «конкурентоспроможність регіону», «економіка екологічних знань регіону»;
- дослідити види конкурентних переваг регіону;
- на основі аналізу теорій конкуренції, регіонального розвитку, безпеки та еколого-економічних концепцій навести перелік принципів, що визначають еколого-економічні засади КР;
- розробити методичні підходи до оцінки рівня КР;
- здійснити аналіз рівня КР України та провести діагностику еколого-економічної безпеки регіонів України;
- запропонувати методичні підходи до формування стратегії підвищення КР з урахуванням екологічних імперативів;
- сформулювати пропозиції щодо підвищення КР на основі формування політики енергозбереження;
- розробити класифікацію видів еколого-економічних кластерів на основі конкурентних переваг регіонів і розкрити особливості їх формування.

Об'єктом дослідження є процес підвищення КР України.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні підходи до обґрунтування еколого-економічних засад підвищення КР України.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань, поставлених у дисертації, використано такі методи дослідження:

- метод історизму – для вивчення генези розвитку теорій конкуренції, регіонального розвитку, безпеки, еколого-економічних концепцій (розділ 1, п.1.3);
- логічного узагальнення, синтезу, аналізу та порівняння – для узагальнення теоретичних засад КР (розділ 1, п.1.3);
- економіко-статистичні методи – для обробки статистичних даних при здійсненні оцінки рівнів КР (розділ 2, п.2.2, 2.3);
- економіко-математичні методи – для комплексної оцінки КР (розділ 2, п.2.1);
- графічні методи – при наглядному зображенні результатів дослідження (розділ 2, п.2.3);
- програмно-цільовий – під час розробки стратегій підвищення КР (розділ 3, п.3.1).

Інформаційною базою дослідження слугували праці українських і зарубіжних учених, нормативно-правові акти України, статистичні дані Держкомстату України, Волинського обласного управління статистики, аналітичні звіти структурних підрозділів міської ради, статистичні щорічники регіонів України, екологічні паспорти регіонів України, інформація з мережі Інтернет, матеріали емпіричних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

вперше:

- запропоновано розрахунок інтегральний індексу гармонійності еколого-економічних конкурентних переваг, який показує рівень взаємовпливу економічних й екологічних конкурентних переваг регіону;

удосконалено:

- сутність поняття «конкурентоспроможність регіону» як його спроможність конкурувати за рахунок ефективного використання конкурентних переваг даного регіону через забезпечення еколого-економічної безпеки з метою досягнення сталого розвитку регіону;

- зміст поняття «економіка екологічних знань регіону», під яким розуміється новий тип економіки, у якому застосування, генерація та розповсюдження екологічних знань в усіх сферах економіки відіграють вирішальну роль у підвищенні КР;

- підхід до класифікації конкурентних переваг регіону (за змістом, видом ефекту від використання конкурентних переваг), ефективного використання та нарощення яких сприятиме досягненню сталого розвитку регіону;

- методикою оцінки КР на основі розрахунку інтегрального індексу конкурентоспроможності, яка, на відміну від існуючих, враховує рівень наявності у регіонів екологічних конкурентних переваг, стан еколого-економічної безпеки регіонів та дозволяє на цій основі ідентифікувати дестабілізуючі фактори впливу на КР України та визначити регіональні асиметрії еколого-економічного розвитку регіонів України;

- підхід до формування стратегії підвищення КР на основі оцінки рівня КР та стану їхньої еколого-економічної безпеки, що дає змогу сформувати матрицю КР та диференційовано підійти до вибору стратегічних напрямів підвищення КР;

- мотиваційні чинники, що спонукатимуть потенційних учасників до вступу в еколого-економічний кластер та репрезентуватимуть нові підходи в зацікавленості підприємств у раціональному природокористуванні та охороні довкілля через об'єднання зусиль та ресурсів із іншими підприємствами, інститутами підтримки бізнесу, громадськими організаціями, контролюючими органами, закладами освіти та науки, науково-дослідними установами, а також органами влади з метою підвищення КР;

одержали подальший розвиток:

- класифікація видів еколого-економічних кластерів відповідно до конкурентних переваг, якими вони володіють (за рівнем локалізації, видом екологічних проблем, які вирішуються, галузевою приналежністю), яка дає змогу

диференційовано підійти до вибору типу кластера залежно від специфіки регіону;

- принципи КР, які визначені на основі синтезу теорій конкуренції, регіонального розвитку, безпеки та еколого-економічних концепцій: добросовісної конкуренції; міжрегіонального співробітництва; кластеризації; гармонійності еколого-економічних конкурентних переваг; ефективності використання конкурентних переваг; інноваційності; забезпечення еколого-економічної безпеки;

- типологія регіонів за рівнем енергозабезпечення, енергоємності та викидоємності, що передбачає врахування потенціалу відновлюваної енергетики та дає змогу, на відміну від існуючих, диференційовано підійти до формування політики енергозбереження для кожного регіону зокрема.

Практичне значення отриманих результатів визначається тим, що наукові висновки та узагальнення дисертаційного дослідження доведено до рівня пропозицій, що мають форму, придатну для впровадження в практику діяльності органів державної влади, державних установ, у навчальний процес.

Наукові результати, теоретичні положення та висновки дослідження, що запропоновані автором, використано під час виконання госпрозрахункової теми на замовлення підприємства «Розробка енергоефективних заходів при проектуванні та будівництві житлових і громадських будівель з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства» (договір № 156-14 Д).

Розроблені рекомендації щодо формування політики енергозбереження прийнято до практичного використання Департаментом економічного розвитку й торгівлі Головного управління економіки Волинської обласної державної адміністрації (довідка № 413/02-11/2-14 від 2.04.2014 р.); теоретичне дослідження особливостей формування еколого-економічних кластерів використане в роботі відділу екології Луцької міської ради (довідка № 24-33/439 від 21.11.2013 р.); розроблені пропозиції стосовно визначення напрямів покращення стану сільськогосподарських угідь на основі розрахунку показника стану використання земельних ресурсів, прийняті до впровадження Поліською дослідною станцією Національного наукового центру «Інститут ґрунтознавства і агрохімії О.Н. Соколовського» (довідка № 85-а від 14.11.2013 р.); розроблені пропозиції щодо групування регіонів України за придатністю до вирощування екологічно чистої продукції знайшли своє практичне застосування в діяльності Волинської філії державної установи «Інститут охорони ґрунтів України» (довідка № 34/01 – 137 від 25.10.2013 р.).

Теоретичні та методичні розробки дисертації запроваджені у навчальний процес Луцького національного технічного університету при викладанні дисциплін «Організація туризму», «Екологічний менеджмент», «Регіональна економіка» (довідка про впровадження №1760-02-35 від 17.10.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, що викладені у дисертації і виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї і

положення, які є результатом особистої роботи здобувача, про що вказано у переліку наукових праць, представлених в авторефераті.

Апробація результатів роботи. Основні положення дисертаційної роботи пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях: «Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях» (м. Бахчисарай, 2010), «Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України» (м. Одеса, 2011), «Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону» (м. Суми, 2011), «Проблеми сучасної економіки» (Росія, м. Новосибірськ, 2011), «Стійкий розвиток економіки: стан, проблеми, перспективи» (Білорусь, м. Пінськ, 2011), «Україна – Болгарія – Європейський Союз: сучасний стан і перспективи» (Болгарія, м. Варна, 2012), «Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти» (Київ, 2012), «Кластерный подход к управлению и развитию регионов» (м. Севастополь, 2013), «Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту» (м. Сімферополь, 2013), «Механізми державного регулювання конкурентоспроможності національної економіки» (м. Ужгород, 2013).

Публікації. За результатами проведеного дослідження автором опубліковано 20 наукових праць (з них 1 монографія (у співавторстві), 9 статей (з них – 8 статей фахових, 1 стаття в іншому виданні) 10 матеріалів і тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях загальним обсягом 21,55 д.а., з них особисто автору належить 20,72 д.а.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 24 таблиці (з них 20 – на окремих сторінках), 8 рисунків (з них 1 – на окремій сторінці), 17 додатків на 59 сторінках, обсяг основного тексту складає 173 сторінки. Список використаних джерел налічує 163 найменування на 16 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, об'єкт і предмет, виокремлено основні завдання, викладено положення наукової новизни та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні засади забезпечення конкурентоспроможності регіону» досліджено сутнісну характеристику КР, розкрито види його конкурентних переваг, визначено принципи КР.

У роботі проаналізовано наукові напрацювання з дослідження сутності КР, виділено її основні визначальні ознаки: наявність конкурентних переваг, еколого-економічна безпека, міжрегіональне суперництво, сприятлива екологічна ситуація, добробут населення, економічне зростання (рис. 1).

Відповідно до визначених ознак, пропонується під «конкурентоспроможністю регіону» розуміти його спроможність конкурувати за рахунок ефективного використання конкурентних переваг через забезпечення еколого-економічної безпеки з метою досягнення сталого розвитку регіону.

Рис. 1. Структурно-логічна схема процесу КР

У роботі обґрунтовано, що забезпечити та підвищити КР можуть конкурентні переваги, під якими розуміються позитивні еколого-економічні відмінності регіону від його конкурентів, ефективне використання й нарощення котрих сприятиме досягненню сталого розвитку регіону.

В умовах екологічних проблем регіонів, нераціонального використання природних ресурсів і ресурсно-орієнтовної моделі економіки необхідний пошук таких конкурентних переваг, які б сприяли збалансованому еколого-економічному розвитку регіонів. У зв'язку з цим потребує уточнення класифікація конкурентних переваг регіону.

На підставі опрацювання підходів до виділення видів конкурентних переваг регіонів, запропонованих у науковій літературі, зроблено висновок, що недостатньо уваги приділено екологічним засадам класифікації конкурентних переваг. Тому у роботі відстоюється думка щодо доцільності виокремлення екологічних конкурентних переваг, оскільки, по-перше, сприятливий екологічний стан робить регіон привабливим насамперед для населення, яке проживає на його території, по-друге, ігнорування екологічних проблем знижує надійність конкурентних позицій регіону. З огляду на це, узагальнюючи та синтезуючи підходи вчених до класифікації конкурентних переваг, результати їх ефективного й неефективного використання, крім класичних (економічних) конкурентних переваг регіону, таких як забезпеченість регіону природними, інвестиційними, інноваційними та трудовими ресурсами, запропоновано враховувати його екологічні конкурентні переваги, а саме: екологічний стан регіону, ефективність використання природних ресурсів, міжнародне співробітництво у сфері екології; розвиток економіки екологічних знань; розвиток екологічної освіти й просвіти.

Такий підхід дав змогу здійснити класифікацію конкурентних переваг за змістом на економічні та екологічні. При цьому конкурентні переваги можуть

створювати комплементарний ефект, що у результаті, слугуватиме досягненню сталого розвитку регіону. Враховуючи вищесказане, вважаємо, що в конкурентному суперництві перемаже той регіон, який найбільш забезпечений конкурентними перевагами та ефективно їх використовує, порівняно з іншими.

На основі синтезу розглянутих теорій конкуренції, регіонального розвитку, безпеки та еколого-економічних концепцій визначено принципи КР, використання яких сприятиме поглибленню її методологічних засад, зокрема принцип добросовісної конкуренції, міжрегіонального співробітництва, гармонійності еколого-економічних конкурентних переваг, кластеризації, ефективності використання конкурентних переваг, інноваційності, забезпечення еколого-економічної безпеки.

У другому розділі «Аналіз та оцінка конкурентоспроможності регіонів України» досліджено вітчизняний та зарубіжний досвід з оцінки КР, розроблено методiku оцінки КР, відповідно до якої здійснено аналіз та оцінку рівнів КР і стану їхньої еколого-економічної безпеки.

На основі узагальнення існуючого досвіду, присвяченого питанням оцінки КР, в дисертації розроблена методика оцінки КР. Вона включає етапи, які відображені на рис. 2.

Розроблена методика дає можливість визначити рівень КР на основі розрахунку індексів їхніх економічних й екологічних конкурентних переваг та індексу гармонійності еколого-економічних конкурентних переваг; оцінити стан еколого-економічної безпеки регіонів, а також рівень асиметрії еколого-економічного розвитку регіонів.

Оцінку конкурентних переваг (екологічних й економічних) здійснено автором за допомогою систематизації та розрахунку часткових індексів з урахуванням їх стимулюючого або деструктивного впливу на КР, у результаті чого отримано інтегральні індекси по кожній із груп конкурентних переваг.

Проведене відповідно до розробленої методики аналітичне дослідження КР свідчить, що більшість регіонів України характеризується середнім та низьким рівнем конкурентоспроможності.

Обґрунтовано, що наявність проблем щодо досягнення регіонами економічних конкурентних переваг зумовлена сировинною спеціалізацією виробництва; неефективністю використання ресурсного потенціалу; хаотичністю інвестиційних процесів; відсутністю взаємодії всіх зацікавлених сторін у підвищенні КР.

Результати дослідження свідчать про наявність тенденцій до зниження рівня забезпеченості регіонів України екологічними конкурентними перевагами, що обумовлено несприятливою екологічною ситуацією в більшості регіонів, низькою вмотивованістю екологічно орієнтованої інноваційної діяльності, низьким рівнем екологічної свідомості населення, нерациональним використанням природних ресурсів.

Відзначено, що найбільшими забруднювачами довкілля є ті регіони, індекс конкурентних переваг в економічній сфері яких досягає високого значення, що пояснюється надмірною експлуатацією окремих видів природних ресурсів регіонів, галузі промисловості яких пов'язані з їх споживанням.

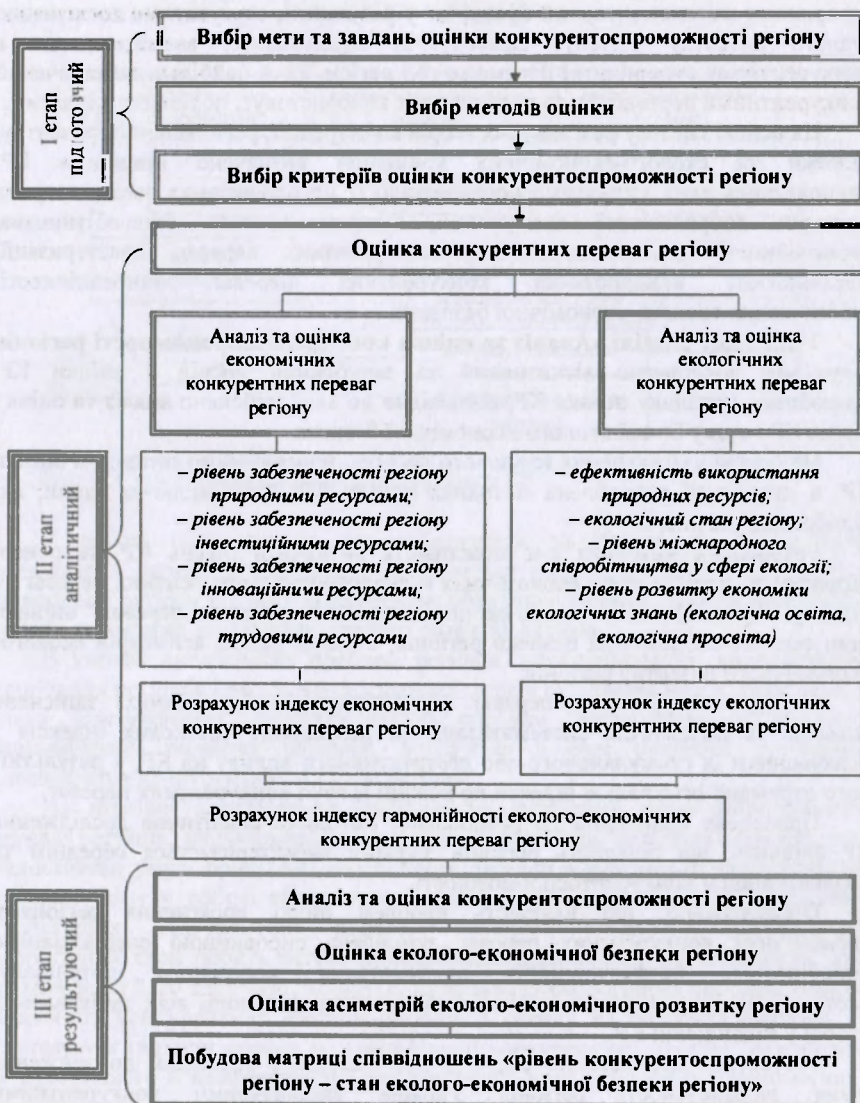

Рис. 2. Методика оцінки конкурентоспроможності регіону

Задля виявлення пріоритетних напрямів нарощення конкурентних переваг регіонів у роботі здійснено оцінку рівня гармонійності еколого-економічних конкурентних переваг регіонів, яка показує, наскільки взаємопідтримуючими та взаємодоповнюючими між собою є економічні та екологічні конкурентні переваги регіонів, і обчислюється за формулою:

$$I_{g,j} = \frac{IE_{con}KPR_j - IE_{col}KPR_j}{IE_{con}KPR_j + IE_{col}KPR_j}, \quad (1)$$

де $I_{g,j}$ – індекс гармонійності конкурентних переваг j -го регіону, $IE_{con}KPR_j$ – комплексний індекс наявності в j -го регіону економічних конкурентних переваг, $IE_{col}KPR_j$ – комплексний індекс наявності в j -го регіону екологічних конкурентних переваг (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка рівня КР України протягом 2008–2012 років

Регіони	Індекс економічних конкурентних переваг регіону	Індекс екологічних конкурентних переваг регіону	Індекс гармонійності конкурентних переваг регіону	Інтегральний індекс конкурентоспроможності регіону	Ранг
АР Крим	0,2856	0,1838	0,2170	0,2288	15
Вінницька	0,2354	0,2333	0,0047	0,1578	26
Волинська	0,2757	0,3623	-0,1358	0,2579	7
Дніпропетровська	0,3777	0,1906	0,3292	0,2992	3
Донецька	0,3471	0,1393	0,4272	0,3045	2
Житомирська	0,2855	0,1846	0,2147	0,2283	16
Закарпатська	0,2983	0,3668	-0,1031	0,2561	8
Запорізька	0,3334	0,2177	0,2101	0,2537	9
Івано-Франківська	0,3063	0,1960	0,2196	0,2406	11
Київська	0,3045	0,1887	0,2347	0,2426	10
Кіровоградська	0,2657	0,1813	0,1887	0,2119	19
Луганська	0,2626	0,2562	0,0125	0,1771	25
Львівська	0,3795	0,2616	0,1838	0,2750	5
Миколаївська	0,2681	0,2130	0,1145	0,1985	21
Одеська	0,2584	0,1872	0,1598	0,2018	20
Полтавська	0,2964	0,2351	0,1155	0,2157	17
Рівненська	0,2639	0,3233	-0,1012	0,2295	14
Сумська	0,2828	0,2847	-0,0035	0,1903	23
Тернопільська	0,2308	0,2298	0,0023	0,1543	27
Харківська	0,3502	0,1540	0,3892	0,2978	4
Херсонська	0,3074	0,2767	0,0525	0,2122	18
Хмельницька	0,2921	0,1930	0,2043	0,2298	13
Черкаська	0,2391	0,1682	0,1740	0,1938	22
Чернівецька	0,2257	0,3438	-0,2074	0,2590	6
Чернігівська	0,2682	0,2537	0,0277	0,1832	24
м. Київ	0,6583	0,1489	0,6310	0,4794	1
м. Севастополь	0,2237	0,3110	-0,1632	0,2327	12

Примітка *	умовні позначення
0,3711–0,4794	– високий рівень КР
0,2627–0,3710	– середній рівень КР
0,1543–0,2626	– низький рівень КР
0,3155–0,6310	– негармонійність конкурентних переваг за рахунок домінуючого економ. розвитку
-0,1037–0,2074	– негармонійність конкурентних переваг за рахунок домінуючого еколог. розвитку

Індекс гармонійності еколого-економічних конкурентних переваг регіону змінюється в межах $[-1 < I_{g,j} < 1]$, де 0 свідчить про абсолютну гармонійність еколого-економічних конкурентних переваг регіону, 1 – про те, що регіон досяг

максимального рівня економічних конкурентних переваг, –1 – про те, що регіон досяг максимального рівня екологічних конкурентних переваг.

Результати аналітичних досліджень, що подані в табл. 1, свідчать, що для Волинської, Чернівецької областей та міста Севастополя характерна негармонійність конкурентних переваг за рахунок домінуючого екологічного розвитку, тоді як Дніпропетровська, Донецька, Харківська області та місто Київ характеризуються негармонійністю конкурентних переваг за рахунок домінуючого економічного розвитку, що суперечить ідеї сталого розвитку.

Обґрунтовано, що регіони України постійно перебувають у конкуренції за екологічно сприятливі умови проживання населення, трудові, інноваційні, інвестиційні та інші ресурси. При цьому конкуренція між ними за ресурси й умови життєдіяльності населення не повинна негативно впливати на еколого-економічну безпеку інших суб'єктів конкурентної боротьби.

Тому в роботі порушується проблема досягнення стану еколого-економічної безпеки регіонів як умови забезпечення їх конкурентоспроможності.

У результаті розрахунку інтегрального індексу еколого-економічної безпеки в усіх регіонах простежено стан небезпеки. Це свідчить про те, що показники, які характеризують КР, перебувають поза межами порогових значень і потребують розробки й реалізації стратегічних напрямів, спрямованих на відвернення стану небезпеки еколого-економічного розвитку регіону.

На основі аналітичних розрахунків оцінки рівнів КР і стану їхньої еколого-економічної безпеки побудовано матрицю співвідношень «рівень конкурентоспроможності регіонів – стан еколого-економічної безпеки регіонів», згідно з якою виокремлено шість груп регіонів (рис. 3).

Результати проведеного дослідження дали змогу визначити позиціонування регіонів на основі інтегральних індексів оцінки рівнів КР та стану еколого-економічної безпеки регіонів.

Проведений аналіз засвідчив, що перша група регіонів відображає низький рівень конкурентоспроможності й стан еколого-економічної небезпеки, тому очевидно, що вони потребують виважених антикризових заходів з боку регіональних і державних органів влади з екологічного та економічного оздоровлення цих регіонів, створення передумов для забезпечення та підвищення їхньої конкурентоспроможності.

Друга, четверта й шоста групи відображають регіони зі станом еколого-економічної безпеки та низьким, середнім і високим рівнями конкурентоспроможності. У зв'язку з тим, що для всіх регіонів характерний стан еколого-економічної небезпеки, вважаємо, що така ситуація потребує реалізації регіональної політики, спрямованої на забезпечення безпечного стану еколого-економічного розвитку регіонів.

До третьої групи належать регіони із середнім рівнем конкурентоспроможності та станом еколого-економічної небезпеки. Вони характеризуються позитивними тенденціями в напрямку досягнення середнього рівня конкурентоспроможності. Водночас, стан еколого-економічної небезпеки цих регіонів перешкоджає забезпеченню й підвищенню їхньої

конкурентоспроможності, що вимагає розробки способів вирішення цієї проблеми.

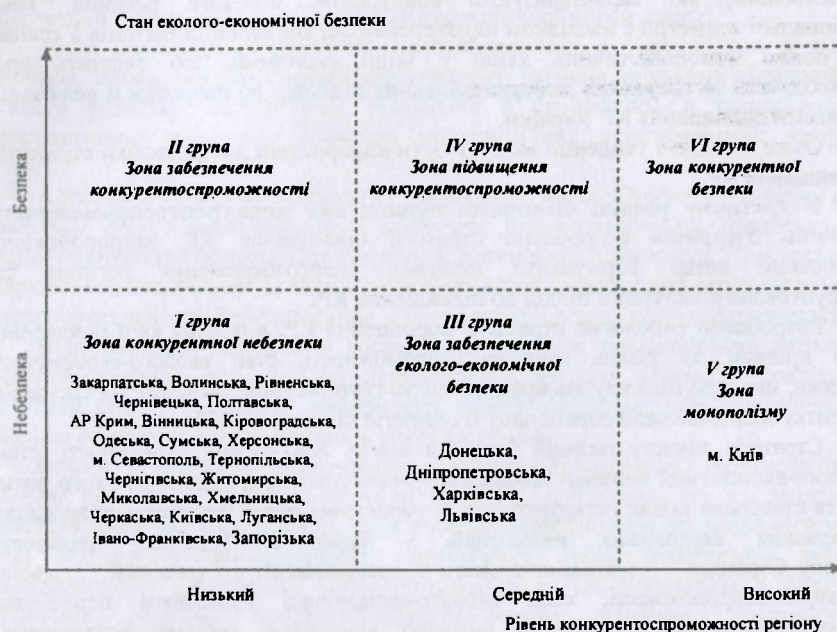

Рис. 3. Матриця співвідношень «рівень конкурентоспроможності регіонів – стан еколого-економічної безпеки регіонів»

П'ята група включає регіони з високим рівнем конкурентоспроможності та станом еколого-економічної небезпеки. Результати аналізу конкурентоспроможності дали підставу автору виявити, що стабільно високим рівнем конкурентоспроможності в Україні характеризується місто Київ. Водночас, відзначимо, що місцевій владі міста Києва слід звернути увагу на забезпечення еколого-економічної безпеки, стан якої унеможливує позиціонування міста в зоні конкурентної безпеки.

В процесі аналізу еколого-економічної безпеки регіонів України запропоновано підхід до класифікації дестабілізуючих факторів впливу на КР за ознаками (місцем виникнення, складовими еколого-економічної безпеки, характером спрямування на рівень КР), ідентифікація яких сприятиме своєчасному попередженню дії негативних факторів або більш швидкому реагуванню на виникнення стану небезпеки.

У роботі обґрунтовано, що зростання дії дестабілізуючих факторів призводить до поглиблення асиметрій еколого-економічного розвитку регіонів держави, спроможних перетворитись у різного роду небезпеки для регіонів і держави загалом. З огляду на це, автором відстоюється думка про необхідність

аналізу асиметрій еколого-економічного розвитку регіонів України, результати якого виявили їх надмірний рівень як за екологічними, так і за економічними показниками, які характеризують конкурентні переваги регіонів. Такі регіональні асиметрії є наслідком недобросовісної конкуренції регіонів України та появи монополістичних явищ у їхній економіці, що свідчить про необхідність застосування диференційованих підходів до розробки й реалізації стратегій підвищення КР України.

Отже, виявлені тенденції можуть бути використані для розробки стратегій підвищення КР.

У третьому розділі «Напрями підвищення конкурентоспроможності регіонів України» розроблено стратегії підвищення КР, запропоновано пропозиції щодо формування політики енергозбереження регіонів та обґрунтовано кластерний підхід до підвищення КР.

Розроблено типологію стратегій підвищення КР, в основу якої покладено такі критерії, як рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної безпеки, що дало підставу виокремити шість груп регіонів. Залежно від сценаріїв розвитку запропоновано обрати одну із стратегій підвищення КР.

Стратегія захисту позицій (високий рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної безпеки) покликана забезпечувати утримання високого рівня КР та створення нових передумов для їх нарощення через максимально можливе врахування екологічних імперативів у здійсненні будь-якої діяльності регіону. Стратегія антимонопольного регулювання (високий рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної небезпеки) передбачає активізацію зусиль держави на розробку відповідної системи інструментів, направлених на встановлення обмежень до розгортання недобросовісної конкуренції, створення передумов і умов, які б не допускали розвитку монополістичних структур у регіоні. Стратегія нарощення конкурентних переваг (середній рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної безпеки) характерна для регіону, який має позитивну тенденцію підвищення конкурентоспроможності і передбачає застосування сукупності спланованих заходів, спрямованих здебільшого на активізацію існуючих у регіоні конкурентних переваг. Стратегія запобігання виникненню і протидії дестабілізуючих факторів впливу на КР (середній рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної небезпеки) передбачає застосування заходів щодо попередження виникнення дестабілізуючих факторів, які перешкоджають досягненню стану еколого-економічної безпеки в розрізі її складових. Стратегія модернізації та інноваційного розвитку (низький рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної безпеки) орієнтована на застосування інноваційних підходів у господарському процесі на регіональному рівні через активізацію процесів припливу інвестиційних ресурсів, їх концентрації і трансформації у ресурси для наукового, інформаційного та виробничого сектора. Стратегія антикризового розвитку (низький рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної небезпеки) спрямована на відвернення стану небезпеки еколого-економічного розвитку регіону та нарощення його ключових конкурентних переваг.

Для ефективної реалізації стратегій підвищення КР в роботі запропоновано формування політики енергозбереження, яка спрямована на забезпечення енергетичної безпеки регіонів та їхньої енергетичної незалежності.

Тому, розглядаючи проблеми енергозбереження в Україні саме в такій площині, проведено аналіз енергоефективності регіонів за трьома складовими сталого розвитку: економічної, соціальної й екологічної, а також аналіз перспективних напрямів залучення нетрадиційних відновлюваних джерел енергії.

Апробація методики розрахунку енергоефективності регіону показала, що найбільш енергонеефективними є Донецька, Дніпропетровська, Луганська та Івано-Франківська області. Для Київської, Вінницької, Львівської, Полтавської, Харківської, Запорізької та Чернігівської областей характерний середній рівень енергоефективності. Решта регіонів мають високий рівень енергоефективності.

Відповідно до результатів дослідження автором запропоновано напрями енергозбереження регіонів, які передбачають активну участь у реалізації політики енергозбереження найширших верств населення при повсякденній увазі до ефективного використання енергоресурсів.

Одним з найбільш ефективних інструментів нарощення конкурентних переваг регіону є еколого-економічні кластери, орієнтовані на максимально можливе використання й нарощення конкурентних переваг та репрезентують нові підходи у зацікавленості підприємств щодо підвищення якості навколишнього середовища через об'єднання зусиль і ресурсів з іншими регіонами, зокрема підприємствами-учасниками кластера, інститутами підтримки бізнесу, громадськими організаціями, закладами освіти й науки, контролюючими органами, а також органами влади, співпраця яких покращуватиме рівень КР.

У роботі запропоновано класифікацію еколого-економічних кластерів, яка ґрунтується на конкурентних перевагах в економічній та екологічній сферах за такими ознаками, як рівень локалізації, вид екологічних проблем та галузева приналежність.

Відповідно до запропонованої класифікації та результатів аналізу конкурентних переваг регіонів у роботі здійснено типологію еколого-економічних кластерів, згідно з якою запропоновано створити:

- ресурсозберігаючий кластер, у який увійдуть Херсонська, Миколаївська, Одеська області та АР Крим;
- екологістичний кластер, у який увійдуть Донецька, Дніпропетровська, Луганська й Запорізька області;
- кластер екологічної освіти (на прикладі м. Львова);
- транскордонний кластер екотуризму, у який увійдуть Волинська, Брестська області та Люблінське воєводство;
- кластер виробництва екологічно чистої молокопродукції, у який увійдуть Полтавська й Сумська області.

У роботі представлено структуру пропонованих еколого-економічних кластерів, взаємодія яких із підприємствами-учасниками кластерів на основі запровадження кластерного підходу до формування еколого-економічних

кластерів дає змогу підвищити конкурентоспроможність його учасників та регіону в цілому. У межах цього підходу визначено мотиваційні чинники, які спонукатимуть потенційних учасників до вступу в еколого-економічний кластер та конкурентні переваги, які може отримати регіон від кластеризації з метою підвищення його конкурентоспроможності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та подано нове вирішення наукової задачі, яке полягає у формуванні еколого-економічних засад підвищення КР України. У процесі дослідження сформульовані такі висновки:

1. Досліджено різні підходи до трактування поняття «конкурентоспроможність регіону» та виокремлено змістові ознаки, які її визначають. До змістових ознак КР віднесено наявність конкурентних переваг; забезпечення еколого-економічної безпеки; міжрегіональне суперництво; невиснажливе природокористування; підвищення рівня та якості життя населення; економічне зростання. Це дало змогу сформулювати підхід до визначення цієї категорії, який відрізняється від існуючих посиленням екологічної складової, що дозволило удосконалити понятійно-термінологічний апарат, який характеризує КР як його здатність конкурувати за рахунок ефективного використання його конкурентних переваг через забезпечення еколого-економічної безпеки з метою досягнення сталого розвитку регіону. Запропоновано визначення поняття «економіка екологічних знань регіону», під яким розуміється новий тип економіки, у якому застосування, генерація та розповсюдження екологічних знань в усіх сферах економіки відіграють вирішальну роль у підвищенні КР. Особливий акцент здійснено на конкретизацію структурних елементів економіки екологічних знань.

2. Запропоновано розглядати конкурентні переваги регіону як його позитивні еколого-економічні відмінності від конкурентів, ефективне використання та нарощення яких сприятиме досягненню сталого розвитку регіону. Такий підхід дозволив виокремити, крім класичних (економічних) конкурентних переваг регіону, – екологічні, а саме: екологічний стан регіону, ефективність використання природних ресурсів, міжнародне співробітництво у сфері екології; розвиток економіки екологічних знань (розвиток екологічної освіти та просвіти). Обґрунтовано, що в конкурентному суперництві перемає той регіон, який найбільш забезпечений конкурентними перевагами й ефективно їх використовує, порівняно з іншими.

3. На основі дослідження існуючих теорій конкуренції, безпеки, регіонального розвитку та еколого-економічних концепцій у дисертації обґрунтовано еколого-економічні засади підвищення КР. Це дало змогу сформулювати принципи, використання яких сприятиме поглибленню методологічних засад підвищення КР.

4. На основі порівняльного аналізу методичних підходів до оцінки КР в дослідженні обґрунтовано застосування авторської методики, що ґрунтується

на розрахунок інтегральних індексів екологічних й економічних конкурентних переваг та інтегрального індексу гармонійності еколого-економічних конкурентних переваг, що, у кінцевому результаті, дало змогу оцінити рівень КР та стан їхньої еколого-економічної безпеки.

5. Проведено оцінку рівня КР України та стану їхньої еколого-економічної безпеки. Виявлено, що високий рівень конкурентоспроможності має місто Київ, середній рівень конкурентоспроможності характерний для Донецької, Дніпропетровської, Львівської та Харківської областей. Решта регіонів держави мають низький рівень конкурентоспроможності. Аналіз стану еколого-економічної безпеки регіонів показав, що усі регіони перебувають у стані еколого-економічної небезпеки. Задля своєчасного попередження дії негативних факторів або більш швидкого реагування на виникнення стану еколого-економічної небезпеки в роботі систематизовано дестабілізуючі фактори впливу на КР. Підсумкові результати оцінки КР та стану їхньої еколого-економічної безпеки дали змогу ідентифікувати проблеми, притаманні різним регіонам, і стали підґрунтям для розробки пропозицій щодо їх вирішення та вибору напрямів підвищення рівня КР у цілому.

6. Виявлено стратегічні орієнтири підвищення КР. Розроблено типологію стратегій підвищення КР за такими критеріями, як: рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної безпеки. Це дало змогу диференційовано підійти до вибору типу стратегії підвищення КР. Залежно від рівня конкурентоспроможності та стану еколого-економічної безпеки регіонам пропонується обрати стратегію захисту позицій (високий рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної безпеки); стратегію антимонопольного регулювання (високий рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної небезпеки); стратегію нарощення конкурентних переваг (середній рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної безпеки); стратегію запобігання виникненню й протидії дестабілізуючих факторів впливу на КР (середній рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної небезпеки); стратегію модернізації та інноваційного розвитку (низький рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної безпеки); стратегію антикризового розвитку (низький рівень конкурентоспроможності, стан еколого-економічної небезпеки).

7. Розроблено типологію регіонів за рівнем енергозабезпечення, енергоємності та викидоемності, яка передбачає врахування потенціалу відновлюваної енергетики й дає змогу, на відміну від існуючих, диференційовано підійти до формування політики енергозбереження в конкретному регіоні. Методичний підхід до визначення рівня енергетичної безпеки регіону як однієї з передумов забезпечення його КР апробовано на всіх регіонах України, що уможливило розробити практичні рекомендації формування політики енергозбереження щодо подальшого економічного розвитку регіонів на базі енергозберігаючих заходів із врахуванням їхньої специфіки.

8. Доведено, що одним із найбільш ефективних інструментів нарощення конкурентних переваг регіонів є еколого-економічні кластери, вигоди від

формування яких отримують не тільки його безпосередні учасники, але й регіон, у якому діє кластер, та держава у цілому. Запропоновано підхід до класифікації еколого-економічних кластерів відповідно до конкурентних переваг регіонів за такими ознаками, як рівень локалізації, вид екологічних проблем, які вирішуються, галузева приналежність, що дає змогу диференційовано підійти до вибору типу кластера залежно від специфіки регіону. Представлено мотиваційні чинники потенційних учасників до вступу в еколого-економічний кластер і конкурентні переваги, які може отримати регіон від формування такого роду утворень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Еколого-економічні засади підвищення конкурентоспроможності регіону: теорія, методологія, практика: монографія / З.В. Герасимчук, О.С. Білик. – Вежа-Друк, 2014. – 284 с. *(особистий внесок автора полягає у розробці теоретичних та прикладних засад підвищення конкурентоспроможності регіонів України).*

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Білик О.С. Еколого-економічні регулятори конкурентного середовища регіонів / О.С. Білик, З.В. Герасимчук // «Економічні науки»: зб. наук. пр. – Серія «Регіональна економіка». – Вип. 7 (27). – Ч. 2. – Луцьк: Луцький НТУ, 2010. – С. 156–168. *(особистий внесок автора полягає у обґрунтуванні класифікаційних ознак регуляторів конкурентного середовища регіонів).*

3. Білик О.С. Проблеми формування еколого-економічної стратегії підвищення конкурентоспроможності регіонів України / З.В. Герасимчук, О.С. Білик // Бізнес Інформ. – 2010. – №11. – С. 57–58. *(особистий внесок автора полягає у визначенні проблем формування стратегій підвищення конкурентоспроможності регіонів України та розробці пропозицій щодо їх вирішення).*

4. Білик О.С. Формування конкурентного середовища регіону через призму сталого розвитку / О.С. Білик // «Економічний форум»: наук. журн. – № 2. – Луцьк: Луцький НТУ, 2011. – С. 92–96.

5. Білик О.С. Теоретичні підходи до трактування сутності поняття «конкурентоспроможність еколого-економічного розвитку регіону» / О.С. Білик // «Вісник ЧДТУ»: зб. наук. пр. – Серія «Економічні науки». – Вип. 27. – Черкаси, 2011. – С. 64–67.

6. Білик О.С. Стратегічні напрями забезпечення конкурентоспроможності регіонів України з врахуванням екологічної компоненти / З.В. Герасимчук, О.С. Білик // Бізнес Інформ. – 2011. – № 11. – С. 90–91. *(особистий внесок автора полягає у обґрунтуванні стратегічних напрямів забезпечення конкурентоспроможності регіонів України).*

7. Білик О.С. Напрями підвищення конкурентоспроможності еколого-економічного розвитку регіонів / О.С. Білик // «Економічний форум»: наук. журн. – № 3. – Луцьк: Луцький НТУ, 2011. – С. 61–68.

8. Білик О.С. Роль конкурентних переваг у забезпеченні сталого розвитку регіону / О.С. Білик // Наукові вісті. – Спеціальний випуск – Івано-Франківськ, 2011. – С. 64–69.

9. Білик О.С. Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності еколого-економічного розвитку регіону / З.В. Герасимчук, О.С. Білик // «Економічні науки»: зб. наук. пр. – Серія «Регіональна економіка». – Вип. 9 (35). – Ч. 1. – Луцьк: Луцький НТУ, 2012. – С. 97–103. *(особистий внесок автора полягає у дослідженні інструментів підвищення конкурентоспроможності регіонів України).*

Статті в інших наукових виданнях:

10. Билык О.С. Анализ эколого-экономических конкурентных преимуществ регионов Украины / О.С. Билык, З.В. Герасимчук // Молодой ученый. – 2013. – №10 (57). – С. 298–300. *(особистий внесок автора полягає у проведеному аналізі екологічних конкурентних переваг регіонів України).*

Тези доповідей та матеріали науково-практичних конференцій:

11. Еколого-економічні засади підвищення конкурентоспроможності регіону в економічній теорії / О.С. Білик // Матеріали II наук.-практ. конф. «Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства в економічних трансформаціях» (Бахчисарай, 23–24 верес. 2010 р.). – Сімферополь: СОНАТ, НДІ СРП, 2010. – С. 171–173.

12. Формування стратегії підвищення еколого-економічної конкурентоспроможності регіонів України / О.С. Білик // Шляхи та інструменти модернізаційного прориву економіки України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса, 2010. – С. 364–366.

13. Білик О.С. Конкурентоспроможність регіону з позиції сталого розвитку / О.С. Білик // Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону: матеріали доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. – Суми, 2011. – С. 21–23.

14. Билык О.С. Анализ методик оценки конкурентоспособности региона / О.С. Билык // Проблемы современной экономики: сборник материалов III Междунар. научно-практической конференции: в 2-х ч. – Ч. 1. – Новосибирск, 2011. – С. 125–129.

15. Білик О.С. Конкурентоспроможність регіонів в процесі еколого-економічного розвитку / О.С. Білик // Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы: материалы пятой междунар. науч.-практ. конф. : в 2-х ч. – Ч. 2. – Пинск, 2011. – С. 65–67.

16. Билык О.С. Экологический маркетинг как конкурентное преимущество региона / О.С. Билык, З.В. Герасимчук // Украина – Болгария – Европейский Союз: современное состояние и перспективы: сборник материалов междунар. научно-практической конференции – Т. 2. – Херсон, Варна, III Вишесирський

2576

В.С., 2012. – С. 263–265. (особистий внесок автора полягає у розробці класифікації конкурентних переваг регіону).

17. Білик О.С. Оцінка безпеки сталого розвитку регіону / О.С. Білик // Якість економічного розвитку: глобальні та локальні аспекти: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 24–25 травня 2012 р.: у 3 т. – К.: Біла К. О., 2012. – С. 27–30.

18. Білик О.С. Підвищення конкурентоспроможності еколого-економічного розвитку як основне завдання діяльності єврорегіонів / О.С. Білик // Кластерный подход к управлению и развитию регионов: сб. науч. докл. VI Междунар. науч.-практ. конф., 21–22 июня 2012 г., г. Севастополь / под общей редакцией В.В. Толкованова, С.И. Соколенко, Н.А. Микулы, Л.И. Вишня, В.И. Дубницкого. – Севастополь, 2012. – С. 75–78.

19. Білик О.С. Мотивація суб'єктів регіону до об'єднання у еколого-економічний кластер / О.С. Білик // Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту: матеріали між нар. наук.-практ. конф., 16–17 серпня 2013 р. – Сімферополь: НО «Ecopomics», 2013. – С. 46–49.

20. Білик О.С. Регулювання еколого-економічної конкурентоспроможності регіонів / О.С. Білик // Механізми державного регулювання конкурентоспроможності національної економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 верес. 2013 р. – Ужгород, 2013. – С. 116–119.

АНОТАЦІЯ

Білик О.С. Еколого-економічні засади підвищення конкурентоспроможності регіонів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Луцький національний технічний університет, Луцьк, 2014.

У дисертаційній роботі досліджено теоретико-методологічні та прикладні засади підвищення КР. Розглянуто сутнісну характеристику КР, де виокремлено такі основні ознаки, як наявність конкурентних переваг, еколого-економічна безпека, міжрегіональне суперництво, сприятлива екологічна ситуація, добробут населення, економічне зростання. Запропоновано підхід до класифікації конкурентних переваг регіону. Досліджено генезу розвитку теорій конкуренції, регіонального розвитку, безпеки та еколого-економічних концепцій, на основі синтезу яких визначені принципи КР.

Запропоновано методичний підхід до оцінки КР, що дало змогу здійснити типологію регіонів України за рівнем їхньої конкурентоспроможності й станом еколого-економічної безпеки. Розроблено стратегії підвищення КР, запропоновані пропозиції щодо формування політики енергозбереження регіонів та обґрунтовано кластерний підхід до підвищення КР.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкуренція, регіон, конкурентні переваги, еколого-економічна безпека, регіональна політика енергозбереження, еколого-економічні кластери.

АННОТАЦИЯ

Билык О.С. Эколого-экономические основы повышения конкурентоспособности регионов. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – Развитие производительных сил и региональная экономика. – Луцкий национальный технический университет, Луцк, 2014.

В диссертационной работе исследованы теоретико-методологические и прикладные основы повышения КР. На основе обобщения теоретических подходов к исследованию понятия «конкурентоспособность региона» выделены основные признаки, которые формируют сущностную характеристику данного понятия. Такими признаками являются наличие конкурентных преимуществ, эколого-экономическая безопасность, межрегиональное соперничество, благоприятная экологическая ситуация, благосостояние населения, экономический рост. Предложен подход к классификации конкурентных преимуществ региона. Исследовано процесс развития теорий конкуренции, регионального развития, безопасности и эколого-экономических концепций, на основе синтеза которых определены принципы КР.

Уточнены методические положения исследования КР, основаны на обобщении современных научных представлений, существующих международных и отечественных подходов к определению их уровня, включающие проведение комплексного анализа с помощью рейтинговой оценки на основе интегрального индекса.

Аналитический уровень исследования позволил обосновать методику оценки КР, в соответствии с которой определен ее уровень и состояние эколого-экономической безопасности регионов.

Проектный уровень обеспечил разработку стратегий повышения КР по таким критериям, как: уровень конкурентоспособности, состояние эколого-экономической безопасности.

Разработаны предложения по формированию политики их энергосбережения и обоснован кластерный подход к повышению КР.

Ключевые слова: конкурентоспособность, конкуренция, регион, конкурентные преимущества, эколого-экономическая безопасность, региональная политика энергосбережения, эколого-экономические кластеры.

ANNOTATION

Bilyk O. Ecological economic principles of region competitiveness increase. – Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of economic sciences after specialty 08.00.05 – Development of productive forces and regional economy. – Lutsk National Technical University, Lutsk 2014.

In the dissertation work theoretical, methodological and applied principles of region ecological economic competitiveness increase were investigated. There was

considered essential characteristics of region competitiveness where the following main features such as the presence of competitive advantages, ecological economic safety, interregional rivalry, favorable ecological situation, population welfare and economic growth were separated. An approach to classification of competitive advantages of region was suggested. There was investigated a genesis of development of competitive theories, regional development theories and safety and ecological economic conceptions theories based on the synthesis of which the principles of region competitiveness were set.

There was suggested a methodological approach to region competitiveness evaluation that enabled to perform typology of Ukraine regions with regards to their competitiveness level and ecological economic safety. There were developed strategies for region competitiveness increase, suggested offers regarding formation of region energy-saving policy and cluster approach to region competitiveness increase was justified.

Keywords: competitiveness, competition, region, competitive advantages, ecological economic safety, regional energy-saving policy, ecological economic clusters.